

יו"ל לקראת מבחן "דרשו"
על הדף היומי, שיתקיים
אי"ה ביום שישי ט' בתמוז.

סיכום הדף

סיכומי גפ"ת בהירים על סדר הדף

בבא קמא יג – מב

- לפניך סיכום שמטרתו **לסדר** את עיקרי הדברים העולים מן הגמרא; - חילוקי ופרטי דינים.
- חילוקי הטעמים.
- דינים טעמים והלכות העולים מן התוס'.
- בכל מקום שנסמן כזה « מופיעה ההלכה.
- דברי רש"י שאין עליהם חולק שולבו בדברי הגמ' ללא ציון.

לע"נ סבתי מרת חנה ע"ה בת הגה"צ ר' שלום לופס ז"ל

נדפס על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת

©

כל הזכויות שמורות
להערות והארות, תרומות והנצחות:
יוסף אוהנה
ברזיל 101 ירושלים
054-8416200

פקס: 1532-6521811
דוא"ל: 6521811@gmail.com

יג

- מודה ריה"ג; א. בכבוד (כחיו להקריבה), דשאני מתנות כהונה דזכו בהו משולחן גבוה.
- ב. במעשר בהמה, דאע"פ שהוא קרב שלמים, הוי ממון גבוה ואינו נמכר, דכתי' "לא יגאל" וילפי' מ"לא יגאל" דחרמים דכתי' בהן "לא ימכר".
- ג. לאחר שחיטה (לרש"י דלעיל).
- שור שדחף חבירו לבור;
- לרבנן: לרש"י - בעל השור כוליה היוקא קעביד ומשלם במועד נ"ש ובתם ח"נ ובעל הבור פטור.
- לתוס' - בעל השור משלם במועד ח"נ ובתם רבע נזק, ובעל הבור פטור לגמרי דכתי' "ונפל שמה" ולא שיפילוהו אחרים (וכן לרש"י שלפנינו).
- לר' נתן: בתם - בעל השור משלם רביע ובעל הבור משלם ג' חלקים, דכי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי. במועד - בעל השור ח"נ ובעל הבור ח"נ.
- שלמים שהזיקו לא משלם מהבשר כנגד האימורין;
- לרבנן - דאפי' בחד גופא לא אמרינן כי ליכא לאשתלומי, ולא רק בתרי גופי (שור ובור).
- לר' נתן - דרוקא בשור שדחף אמרי' כי ליכא לאשתלומי דא"ל אנא תוראי בבירך אשכחתיה משא"כ הכא שהאימורין והבשר הזיקו בשוה.
- תודה שהזיקה גובה (לריה"ג) מבשרה ומתכפר מביא לחם, דלחם חיובא דבעלים הוא.
- נגח ואח"כ הקדיש או הפקיר - פטור, דבעי' בעלים אחד משעת מיתה עד העמדה בדין וגמ"ד, דכתי' "והוועד בבעליו והמית איש השור יסקל וגם בעליו יומת".

יד

- שומר שקיבל עליו שמירת גופו ולא שמירת נזקיו, אם שור המפקיד נגח את שור השומר - חייב המפקיד, דהשומר לא קיבל עליו שמירת נזקים ואפי' אם יזיק את שורו שלו.
- חצר המיוחדת לזה ולזה לפירות ולשוורים: הוי כרה"ר. וה"ה באינה של שניהם, דאינה "שדה אחר".
- לזה ולזה לפירות ולא לשוורים:
- לר' זירא - הוי כרה"ר, דכיון שמיוחדת לפירות לא הוי "וביער בשדה אחר".
- לאב"י - הוי כחצר הניזק (לגבי שן), דכיון שאינה מיוחדת לשוורים הוי "שדה אחר".
- לאחר לפירות ולזה ולזה לשוורים: לגבי שן, לרש"י - הוי כחצר הניזק.
- לר"ת - הוי כרה"ר.
- תוס': לאחר לפירות ולא לזה ולזה לשוורים: לגבי שן הוי כחצר הניזק (ואפי' בשן משונה, דלר"ט נ"ט וטו.).
- סתם פונדק אינו מיוחד לשוורים, דמונחת שם פרקמטיא. סתם בקעה רועים שם שוורים.
- תוס': קרקעות, יותר מפלגא יש להם אונאה.
- לרש"י - גרסי' "שטרות נמי נקנין בכסף" ולא איתפרש היכא.
- לתוס' - לא גרסי', דשטרות נקנין במסירה ושטר, ובחליפין צ"ע.
- מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ח דאיכא למימר לאחר מיתת אביהן קנאום (רש"י), ואם תפס בחיי אביהם מהני.
- תוס': למ"ד שעבודא דאורייתא, מלוה ע"פ לא גבי ממשעבדי מדרבנן משום תקנת לקוחות דמאן דיזיף בצנעא יזיף, אבל מזיק גבי ממשעבדי, דאית ליה קלא.
- למ"ד לאו דאורייתא, מלוה בשטר גבי ממשעבדי משום נעילת דלת, אבל מזיק לא גבי ממשעבדי, דליכא נעילת דלת.
- ב"ד הדיוטות אינם דנין דיני קנסות.

טו

- עבד כנעני ועכו"ם פסולים לעדות, ואע"ג דעבד שייך במצוות ולעכו"ם יש יחס.

- היכא דהפרשה נאמרה בלשון זכר השוה הכתוב אשה לאיש, וילפי' לה מג' קראי:
 - א. "איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם" (לעונשין ולקרנן כפרה).
 - ב. "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (לדינים).
 - ג. "והמית איש או אשה" (שחייבין עליהן מיתה או כופר).
- תוס': היכא דכתי' איש בהדיא - צריך ריבוי לאשה. לכן צריך ריבוי לשור האשה שהמית, דכיון דדרשי' נגיחה למיתה ונגיחה לנזקין היינו לומדים מיתה מנזקין דכתי' בהו איש.
- תוס': כל איש שכשר לדון כשר להעיד. אשה כשרה לדון אפי' שפסולה להעיד. ואין ראייה מדבורה דשמא קיבלוה עליהם משום שכינה.
- תוס': היכא דכתי' "אלוקים" בעי' מומחין. "לפניהם" דבעי' מומחין לכל דבר עישוי וכפיה אף שאינו דין.
- "ריה"ג היא דאמר תם משלם חצי כופר". תוס': כלומר, לא משום דשמעינן ליה הכי אלא מצי סבר (כר"ט) שמשלם חצי כופר ולא יסבור כרבה שכשאיין השור בסקילה אין הבעלים משלמים כופר.
- « הלכתא דפלגא נזקא קנסא, ובבבל אין דנין דיני קנסות דבעי' סמוכין. תפס את המזיק עצמו או קבעיה זימנא למיזל לא"י - מהני, ואי לא אזיל לא"י משמתנין ליה. בין כך ובין כך משמתנין ליה עד דמסלק היזקא, דכתי' "לא תשים דמים בביתך".
- כלבא דאכל אימרי רבובי (כבשים גדולים) ושונרא דאכלה תרנגולא רברבא - הוי משונה. תוס': דלמ"ד פלגא נזקא קנסא משלם ח"נ, ולמ"ד פלגא נזקא ממונא - פטור, דקרוך אורחיה הוא.

טז

- כלים קטנים, ילדים קטנים, ובהמה קטנה; ו"א שבהמה מועדת לרבוץ עליהם.
- וי"א שאינה מועדת. ולמעך מהצד לכו"ע הוי מועדת.
- הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס (לל"ב - צבוע זכר. לל"ב - צבוע נקבה ורש"י) והנחש; לת"ק: הרי אלו מועדין, לרש"י - לכל דבר, ואפי' בנשיכה משלם נ"ש.
- לתוס' - כל אחד מועד רק במילי דאורחיה, וכן בנחש, ואפי' שאין לו הנאה וכוונתו להזיק מ"מ הוי אורחיה כרגל ופטור ברה"ר.
- לר"מ: אף צבוע (לל"ב - נקבה. לל"ב - זכר) דינו כזאב ארי וכדו'.
- לר' אלעזר: אם הם בני תרבות (שגדלו בביתו) אינם מועדים, חוץ מנחש דמועד לעולם.
- תוס': לר"א: לר' יוחנן: אין להם תרבות ומותר לכ"א להורגן.
- לר"ל: המיתו - מותר לכ"א להורגן.
- לא המיתו - אין להורגן דיש להם תרבות, חוץ מנחש שדוקא בקשור בשלשלת יש לו תרבות, אבל גדל בביתו אין לו תרבות. א"נ, נחש לענין להורגו יש לו תרבות אבל להזיק הוי מועד ומשלם נ"ש.
- תוס': בן תרבות לר' אלעזר דינו מועד, באייעד חוזר לקדמותו והוי כשן דפטור ברה"ר.
- מי שלא כורע במודים כנחש - שידרו נעשה נחש. תוס': וי"א מידה כנגד מידה. וי"מ שיש בשידורה עצם חזק שממנו נוצר לעתיד לבא וכשהעצם נעשה נחש אינו חי לעתיד לבא.
- זאב שטרף (הרג) ואכל, וארי שדרס ואכל או שטרף להניח - הוי אורחיה.
- "וישכיבוהו (את אסא) במשכב אשר מלא בשמים וזנים", לר' אלעזר - הרבה מיני בשמים.
- לר' שמואל בר בחמני - בשמים שהמריח בהם בא לידי זימה.
- "וכבוד עשו לו (להזיקה) במותו" - הושיבו ישיבה על קברו (בריוח ד"א, דליכא לועג לרש); וי"א ג' ימים.
- וי"א ז' ימים.
- וי"א ל' יום.

יז

- הניחו ס"ת על מיטת חזקיה ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה. ואע"ג שאסור לשבת על מיטה שמונח עליה ס"ת, שאני חזקיה דהוה גדול בתורה ומעש"ט (תוס').
והאידנא, אן שמוציאים ס"ת לגברא רבה אך לא מניחים על מיטתו.
אן שמניחים אך לא אמרינן "קיים".
אן (לר' יוחנן) "קיים" אמרינן, "לימד" לא אמרינן.
- סדר העדיפויות של לימוד תורה ומעשה:

<u>לרש"י:</u>	<u>לר"ת:</u>	<u>לרב אחאי גאון:</u>
א. ללמד לאחרים.	א. ללמד לאחרים.	א. לימוד.
ב. מעשה.	ב. לימוד.	ב. מעשה.
ג. לימוד (לעצמו).	ג. מעשה.	ג. ללמד לאחרים.

פרק שני – כיצד הרגל

- אע"ג דהך דאתיא מדרשא חביבא ליה וקתני קודם (כמתני' דשן), מ"מ תני רגל קודם בהמה; או משום שרגל הוי אב ולא שביק אב ותני תולדה.
או משום דסליק ברגל (בטו): פתח ברגל.
"קמ"ל דחיה בכלל בהמה", לרש"י- דכתי' "זאת הבהמה אשר תאכלו... איל צבי ויחמור".
לתוס' - ילפי' בהמה בהמה משבת, ועוף נמי בכלל.
- צרורות להנאתה, וכגון חזיר נוכר באשפה; לרש"י- הוי תולדה דרגל, דשן הזיקא דגופה הוא (רש"י יח:).
לתוס' - הוי תולדה דשן.
- נפשט שכוחו כגופו, והלכתא גמירי לה דצרורות ח"נ.
- הזיקה בגופה - משלם נ"ש. ואפי' שהבהמה דרסה כ"כ בחוזק וניתז שבר על כלי נוסף (תוס').
ואפי' במשאוי של חמור שאינו מהודק כבשאר בהמה (תוס').
ואפי' בהסיטה. משא"כ בזב, שבהסיט בקומטו טהור (תוס').
ואפי' בעגלה מושכת בקרון. וכבזב, שאם ישב עליה - טמא מה שתחתיה.
- לרבה בתר מעיקרא אזלינן.
לרבה מספקא ליה.
- תוס': סברא פשוטה היא לחלק בין זורק אבן לזורק כלי עצמו.

יח

- פסיקת חבל ע"י תרנגול הוי משונה, חוץ מחבל שמדובקת בו עיסה.
תוס': חוץ מבחבל ישן וגרוע דדרכו ליפסק.
וחוץ מכשהתרנגול התייר את הקשר ולא קרעו.
- לרבנן דצרורות משלם ח"נ, יש להסתפק:
 - א. האם משלם מגופו או מן העלייה.
 - ב. האם יש שינוי לצרורות ומשלם רבע נזק או לא (ולצד שיש שינוי, פשיטא שמועד ישלם ח"נ ולא נ"ש, דאין העדאה מרבע לנ"ש).
 - ג. את"ל אין שינוי, האם יש העדאה לצרורות, לרש"י- י"א צרורות כי אורחיהו, וי"א צרורות משונים. לתוס'- בתרווייהו מבעיא ליה ותלויים זה בזה.
- לסומכוס, צרורות הוו כרגל לכל מילי דכוחו כגופו דמי, אלא שרב אשי הסתפק האם גמיר הלמ"מ ומוקי לה בכח כוחו או לא גמיר הלכה כלל.

- לר' טרפון, קרן בחצר הניזק משלם נ"ש מק"ו, ומשלם מגופו, דאמרין דיו היכא דלא מיפריך ק"ו. תוס': ולא אמרינן דיו לח"נ וק"ו למעלייה, דבעי' שהדיו יפרוך כמה שיותר מהק"ו, ולכן הק"ו מהני רק להוסיף מח"נ לנ"ש ולא לעקור את הח"נ דמגופו לח"נ מן העלייה.
- הטילה גללים (צורות); תולדה דקרן - בהטילה לעיסה. תולדה דרגל - בעומדת במקום צר, ובשלא להנאתה (במשלשלת).
- תולדה דשן - בהטילה להנאתה (לתוס'. אבל לרש"י דלעיל הוי תולדה דרגל).
- למורו של רש"י - בהטילה גללים לעיסה פליגי **תנאי**, דר' אלעזר סבר כרבנן דסומכוס. והא דשני רבא לעיל 'בין ר' אלעזר בין רבנן כסומכוס ס"ל - דיחוי בעלמא הוא.
- לרש"י - בהטילה גללים לעיסה פליגי **אמוראי**, דר"א בן פדת (אמורא) כרבנן, אבל ר' אלעזר התנא כסומכוס וכדשני רבא לעיל.

יג

- תרנגול שתקע בכלי ונשבר הכלי מחמת הקול (צורות) הוי משונה, אלא אם כן אית ביה בזוני (זרעים).
- ספק: הלכה במקום שא"א אלא אם כן מנתזת ובעטה והזיקה.
- לרש"י - הספק הוא האם הוי אורחיה ומשלם ח"נ, א"ד הוי צורות משונים ויש צד שמשלם רביע.
- למור"ה - הספק הוא האם הוי אורחיה ואינו נעשה מועד בג"פ, א"ד הוי משונה ונעשה מועד.
- צורות (וי"ג אף צורות משונים) ברה"ר - פטורה. התיזה ברה"ר והזיקה ברה"י - חייבת.
- כשכשה בזנבה - הוי אורחיה.
- כשכוש יתירא - ספק האם הוי אורחיה או לא.
- כשכשה אמתה - ספק האם הוי כקרן דלאו יצרא קתקיף לה, א"ד לא הוי כקרן דהכא אין כוונה להזיק.
- קשר אדם דליל תרנגול (או שפשה בדליל), באדייה אדויי; לרש"י - בעל התרנגול חייב ח"נ, ובעל הדליל פטור שלא נתקל אדם בבורו.
- לתוס' - שניהם חייבים, דבעל הדליל חייב משום אשו.
- אם הזיק כבור; חייב הקושר משום בורו המתגלגל, לרש"י - רק אם הדליל שלו.
- לתוס' - אפי' אין הדליל שלו, דכל תקלה שהפקירה ברה"ר בין לרוב בין לשמואל היינו בור.

- דליל הפקר או שבעליו הצניעו, ונקשר מאליו בתרנגול; באדייה אדויי - חייב בעל התרנגול משום צורות.
- אם הזיק כבור - פטור, דכתי' 'איש בור' ולא שור בור.
- דבר שדרכו לאכול ע"י הדחק - הוי אכילה, ואפי' שלא ע"י הדחק (רש"י). וכגון; א. פרה שאכלה שעורין.
- ב. חמור שאכל כרשינין או ביניתא (דג).
- ג. כלב שליפק שמן.
- ד. חזיר שאכל בשר, חוץ מנפלים דרכיכי והוי אורחיה (תוס').
- ה. שונרא דאכל תמרי.
- פת: לבהמה - הוי אורחיה, אא"כ אכלה ע"ג שולחן. לחיה - הוי משונה.
- בשר: איפכא; לבהמה - הוי משונה. לחיה - הוי אורחיה, חוץ מבשר צלוי.
- וחוץ מצבי שאין דרכו בבשר.

כ

- בהמה שאכלה מע"ג חברתה ברה"ר - חייבת נ"ש, דחברתה כחצר הניזק דמי (אילפא).
- קפצה ואכלה - חייבת ח"נ, דאין דרכה בכך (ר' אושעיא).
- ואפשר דאיכא מ"ד דפליגי אאילפא ור' אושעיא, דברה"ר לעולם פטור ומשלמת מה שנהנית (כא:).

- ספק במתגלגל. לרש"י - בהמה שגילגלה פירות מרה"נ לרה"ר או להיפך, האם אזלינן בתר מקום אכילה או בתר מקום שלקחה.
- לר"י - פשיטא דאזלינן בתר אכילה. והספק הוא בפירות שמתגלגלים מרה"נ לרה"ר והבהמה עכבתן ואכלתן ברה"נ, האם כמונחים ברה"ר דסופם לנוח שם או לא.
- בפתילה דאספסתא (שחת שעלוי ארוכין); לרש"י - אזלינן בתר אכילה, דהוי כמונח כולו בחד דוכתא.
- לתוס' - סד"א ניוזל בתר רוב עלה שבפנים או בחוץ.
- אכלה כסות או כלים ברה"ר; לרש"י לקיש - פטורה, דכל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור.
- לר' יוחנן - חייבת, או כי לא אמרינן כל המשנה וכו'.
- או כי דרך ב"א לפוש ולהניח כסות וכלים ברה"ר.
- אכלה שעורין ברה"ר משלמת מה שנהנית; לרבה - דמי עמיר (קש ותבן).
- לרבא - דמי שעורין בזול (שני שלישי).
- אכלה חטין או דבר הרע לה - פטורה, דלא נהנית.
- זה נהנה וזה לא חסר; לרמב"ח - חייב, דסתם פירות ברה"ר מפקר להו, ותני במתני' דמשלמת מה שנהנית.
- לשאר אמוראי - פטור, לרב סחורה - דכתי' "ושאינה יוכת שער", כלומר, כשאין ב"א מזיקין מכתתין אותו.
- לרב יוסף - ביתא מיתבא יתיב, שהדרין בבית רואין מה צריך ומתקנין.
- ואיכא בינייהו דקמשתמש בעה"ב בעצים ותבן, דמזיקין אין בו ומ"מ אינו מיושב.
- תוס': זה לא נהנה וזה לא חסר - פטור, ואפי' גירש חבירו מביתו ונעל בפניו, דהוי גרמא.
- תוס': אח שרוצה חלקו אחד מצרא; י"א דכופין (את אחיו) על מדת סדום, ומ"מ אפשר דמחייב בז"נ וזל"ח כי יכל למונעו מתחילה מלדור בביתו.
- וי"א דאין כופין, ומ"מ אפשר דפוטר בז"נ וזל"ח כי כבר דר.
- מאן דפטר בז"נ וזל"ח מודה במקרים הבאים דחייב;
 - א. מקיף שגדר (לרש"י - בין שדהו לשדה ניקף. לתוס' - מסביב שניהם) מד' רוחות - חייב הניקף, דא"ל מקיף את גרמת לי היקפא יתירא, והוי חסר.
 - ב. אם ניקף גדר הרביעית - מגלגלין עליו את הכל, דגלי אדעתיה דניחא ליה בהוצאה.
 - ג. בבית חדש - חייב, דמשום שחורוריתא דאשייתא הוי חסר, ומגלגלין עליו את הכל.
 - ד. נהנה מהקדש - מעל, לרש"י - דאיכא דעת שכינה וכהדיוט מדעת דמי.
 - לתוס' - דעת שכינה שלא יהנה אדם בלא מעילה.
- תוס': ה. תחב לו חבירו בבית הבליעה, אף שאם היה מוציא היה נמאס ולא שווה - חייב, דנהנה מחמת החיסרון שהיה מתחילה.
- מ"ד חייב, מודה במקרים הבאים דפטור;
 - א. לר' יוסי, אם המקיף גדר את הרביעית - פטור הניקף, דא"ל לדידי סגי לי בנטירא בר זוזא.
 - ב. בית ועלייה של ב' ובנה בעל העלייה את הבית (דבעיה"ב סירב לבנות), לת"ק אינו משלם שכירות לבעה"ב, דביתא לעלייה משתעבר.

כא

- מחזרת; י"א דלרב חייבת, ולשמואל פטורה.
- לרש"י במתני' - פליגי האם מחזרת הוי משונה (חייבת ח"נ) או אורחיה.
- לרש"י בגמ' - פליגי במקום שיכולה לאכול רק ע"י חיזור, האם חשיב חה"נ או רה"ר.
- וי"א דלכו"ע חייבת. ופליגי במקצה מקום וכדלקמן.
- ומודו כו"ע בשבכתה לרחבה ואזלה וקמה בצדי רחבה דחייבת.
- ומודו כו"ע דבאכלה מפתח החנות פטורה;
- או דמיירי בקרן זוית, לרש"י - מבוי קטן הכלה במבוי גדול.
- לתוס' - מבוי עקום (פינה).
- או דמיירי בחמור טעון גדיים, לרש"י - דלגבי גדיים חשיב שן.
- לר"י - כל מה שהגדיים יכולים לאכול חשיב רה"ר גם לגבי חמור.

- י"א דפליגי רב ושמואל במקצה מקום מרשותו לרה"ר ושוטח שם פירותיו, ולא הפקיר רשותו, וכ"ז שאין שם פירות יש רשות לבני רה"ר להלך שם.
לרב - פטורה, אן כי בור ברשותו חייב, לרש"י - וכל הקודם בו זכה.
לר"י - דאין לו לקרב בורו או פירותיו לרה"ר.
אן כי א"ל לאו כל כמינך דמקרת לפירותיך לרה"ר.
לשמואל - חייבת, אן כי ס"ל דבור ברשותו פטור.
- אן כי רואה את הפירות, לרש"י - וגם אם הוחלקה בהן פטור, משא"כ בור דלאו אדעתיה.
לר"י - ואכלתן בכוונה, משא"כ בהוחלקה בהן או נפלה לבור.
- כלב וגדי שקפצו מהגג - משלם נ"ש על כלים ששברו (ברה"ג), דאורחיהו לקפוץ.
נפלו מהגג - הוי תחילתו בפשיעה (קפיצה) וסופו באונס (נפילה), ופליגי בזה אמוראי.
תוס': ומיירי שהכלים הוי באמצע או בכלי ארוך, דהוי נשברים בין בקפיצה בין בנפילה.
ומודו כו"ע דחייב, בכותל צר (י"א צר כרוחב, י"א משופע), דדרכם ליפול כשיקפצו עליו והוי סופו בפשיעה (ע"פ רש"ש).
- כלב וגדי שקפצו; מלמעלה למטה - חייבין נ"ש, וכדלעיל. ואם הפכו דרכם, כלבא בזקירא (קפיצה) וגדי בסריכא (נועץ ציפורניו ולרש"י - בכותל. לתוס' - בארץ וקופץ), חייבין ח"נ דהוי משונה.
מלמטה למעלה - לרש"י - פטורין מנ"ש וחייבין בח"נ, דהוי משונה.
לר"י - פטורין לגמרי, דהוי אונס.
- אדם ותרנגול שקפצו; תמיד חייבין נ"ש. תוס': אדם, נפק"מ אם הפקיד ביתו לשומר ויש שם חש"ו שיש לו ליוזר שלא יקפצו מלמטה למעלה וישברו כלים.

כב

- תוס': לכו"ע לא אמרינן תחילתו בפשיעה לאורחיה (נ"ש) וסופו באונס ללאו אורחיה (ח"נ).
- לר' יוחנן - אשו משום חציו.
לריש לקיש - אשו משום ממונו, דחציו מכחו קאזלי משא"כ אש שהולכת מאליה.
ומודה ר' יוחנן בכלו לו חציו דחייב משום ממונו, וכגון שנפלה גדר שלא מחמת דליקה והאש הזיקה בחצר אחרת, דהיה לו לגודרה.
- ואיכא בינייהו: **א.** לחייבו בד' דברים. ומבושת פטור לכו"ע, דחייב רק במתכוין.
ב. כלב שהניח חררה בגדיש, ויש גחלת הרבה כגוזזא לר"י ושלחבת לר"ל (תוס'), על שאר הגדיש פליגי אי משלם ח"נ או פטור.
ג. גמל טעון פשתן שהדליק בית בנרו של חנווני, בלא מסכסכת (שורף בגופו).
ד. הדליק גדיש והיה עבד כפות וגדי סמוך, למ"ד משום חציו פטור על הגדי והגדיש דאיכא קלב"מ ולמ"ד משום ממונו חייב.
- מסר שלהבת לחש"ו; לריש לקיש - חייב, דהוי ברי הזיקא כשורו.
לר' יוחנן - פטור, לרש"י - דר' יוחנן לטעמיה דאשו משום חציו.
לר"י - דס"ל דשלחבת לא ברי הזיקא (כשור).
- הדליק בגחלת שאינה שלו; לרש"י - הא נמי איכא בינייהו, דלר"ל פטור דלאו ממונו הוא.
לתוס' - לכו"ע חייב, דאל"כ כל מדליק יפקיר ויפטור.
- לר' יוחנן אין בו משום ממונו, דבממונו גוף הממון שפשע בו אית ביה ממשא.
תוס': משא"כ באש כגון שלהבת בלא גחלת ומשא"כ בחץ כגון שיבר כלי ברוח פיו. ואע"ג דבור לית ביה ממשא; אן דבעי' מזיק שדרכו לילך והיה בו ממשות.
אן דע"י כריית הבור חשיב דנשתנה ממשות הקרקע ונעשה חלל.
- תוס': פשוט לגמ' משום איזה דרשא דפטור על אש בהמתו, דג' אבות נאמרו בשור ולא יותר.

- הדליק גדיש והיה גדי כפות לו ועבד סמוך לו - חייב על הגדי והגדיש. והא דנקט גדי כפות; לרש"י - אידי דנקט גבי עבד כפות וסמוך.
- לרשב"ם - גדי נמי היה לו לברוח.
- לר"ת - דס"ד דפטור כטמון, דאין דרכו של גדי להיות כפות ולא הוי כעין קמה.
- תוס': ממוזן לזה ונפשות לזה; לריב"ם - חייב (וליא קלב"מ), חוץ מרודף, שאם שיבר כלים בין של נרדף בין של כל אדם - פטור, דחייב מיתה לכל אדם שהכל חייבין להורגו כדי להציל הנרדף.
- לר"ת - פטור, חוץ מעדים זוממים, דבעי' שיתקיים כאשר זמם בכל אחד.

כג

- שימר גחלתו - בעל הכלב משלם ח"נ על הגדיש (כדלעיל לר' יוחנן ור"ל), ובהכי מיירי מתני'. והכלב נכנס בחתירה, דסתם דלתות חתורות הן אצל כלב, לרש"י - דאל"כ הוי משונה ולא חייב נ"ש על החררה שאכל.
- לתוס' - דאל"כ הוי אונס (ומצד תחילתו בפשיעה לפתוחה חייב רק רבע כדלקמן בלא שימר). לא שימר - בעל החררה משתתף עם בעל הכלב בתשלומי הגדיש, לרש"י - וכ"א משלם ח"נ. לתוס' - כ"א משלם רביע.
- תוס': ומ"מ משלם לו על אכילת החררה, דיותר יש לו לזוהר שלא יזיק משלא יזיק.
- חייב נ"ש על החררה דמיירי שאכלה בגדיש דבעל חררה, דכתי' "וביער בשדה אחר" דהיינו דניזק. וש"מ (לפשוט) דפי פרה כחצר הניזק דמי. וחייב אפי' אם חש"ו הושיט פירות כפי פרה (תוס').
- תוס': וש"מ דאע"ג דאיכא לקיחה מחה"נ, אם אכלה ברה"ר או בחצר המזיק פטורה, מגזיה"כ.
- לצד שפי פרה כחצר המזיק:
 - א. משכח"ל שן דקרא; או כשנתחככה בכותל להנאתה, ומחקה צורה שעליו דאיכא ביער עד תומו.
 - או כשנתגלגלה על הפירות להנאתה, ואיכא ביעור דתחבתן בטיט וא"א ללוקטן.
 - או כשנתגלגלה להנאתה ושפכה משקה.
- תוס': או כשלקחה פירות מחה"נ, דלס"ד לקיחה מרה"נ מחייבת.
 - ב. לענין קטלא לא אמרינן, דשור שהרג אפי' ברשות המזיק - נסקל.
- הכניס יד חבירו לפי נחש ומת; לר' יהודה - מכיש בסייף ונחש פטור, דארס עומד בין שנינו.
- לחכמים - נחש בסקילה ומכיש פטור, דארס נחש מעצמו מקיא (ככוונה).
- חיובא דשן; לאביי - רק כשהניזק גדר שדהו (וחתרה) או שנפלה הגדר בלילה.
- לרב יוסף - גם בלא גדר. « תוס': וכן הלכה. וכן מציינו בתוך החנות ובצידי רחבה.
- בע"ח העומד לשחיטה ומזיק אפי' ברה"ר, מתרים בבעליו ג"פ ושוחטים אותו אפי' לפני יום השוק.

כד

- תם ומועד; לר' יהודה - מועד היינו שהעידו בו ג' ימים, ותם משיחורו בו ג' ימים.
- לר' מאיר - מועד בג"פ (אפי' ביום אחד), ותם שתינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח (בעלמא בעי' ג' ימים, ובתינוקות סגי בג"פ ותוס').
- לר' יוסי - מועד בג' ימים, ותם במשמוש תינוקות. « וכן הלכה, דר' יוסי נימוקו עמו.
- לר' שמעון - מועד בג"פ, ותם בג' ימים.
- מ"ד מועד בג' ימים; לאביי - "תמול" חד "מתמול" תרי "שלשום" ג' "ולא ישמרנו בעליו" לחייב.
- לרבא - "תמול" ר"מתמול" חד.
- לרש"י - ואיכא בינייהו אם חייב נ"ש כנגיחה ג' או כנגיחה ד'.
- לתוס' - לכו"ע בד', אלא שלרבא סגי בנגח נגיחה ד' ביום ג'.
- וי"א - דלא פליגי (ולכו"ע בד') ואיכא בינייהו משמעות דורשין (רש"י לאחר שחור בו ותוס').
- למ"ד מועד בג"פ, דריחק נגיחותיו חייב קירב לא כ"ש. ומודה דובה בג"פ אינה טמאה שבעה, ולא ילפי' בק"ו מג' ימים, דכתי' בזב "וזאת תהיה טומאתו בזובו" למעט זבה מראיות.

- למ"ד דבעי' ג' נגיחות בג' ימים, ספק אי ליעודי תורא ויכולים להעיד על הכל ביום אחד, א"ד ליעודי גברא ויעידו בו לאחר כל נגיחה (שיידע לשמור שורו).
- באו ג' כיתי עדים על ג' נגיחות - לענין צד מועדות של נגיחה ג' היו עדות אחת ולא ישלמו עד שיוזמו כולן. לצד שליעודי תורא, כת ראשונה ושניה לא יכולין לומר באנו לחייבו ח"נ דתם; לרש"י - דכיון שבאו ביום אחד הרי ניזק שלישי שהביאם אינו שייך בנגיחות הראשונות. לתוס' - מדהמתינו להעיד אחרי שיעידו כת שלישית.
- וכת שלישית לא יכולין לומר באנו לחייבו ח"נ בלבד ולא ידענו מהאחרים; או דמירי דמרמזי רמוזי כת ראשונה לשלישית שיעידו.
- או דמירי כשבאו רצופים כולם ביחד.
- או דמירי במכירין בעל השור ולא את השור, ואומרים לו לשמור כל בקרו.
- לרש"י - ונפשט דלייעודי תורא, דלצד שליעודי גברא הכתות לא באו באותו יום, ואין מכירין את השור א"א לומר בקמאי דמי ידעי שסופו ליגח שניה ושלישית.
- לתוס' - לא נפשט, דלמ"ד ליעודי גברא מיירי שבאו ג' ימים ביחד, או שאין מכירין דמוכח שקמאי באו ליעידו דאי לחייבו ח"נ לא היה להם להעיד עד שיכירוהו.
- תוס': שמא אין העדאה מועלת אלא בבני חיוב, ולכן לא מצי למימר שלא הכירו המנוגח דשמא הו' דכנעני או דהפקר.
- המשסה כלב בחבירו - המשסה פטור דהוי גרמא, ובעל הכלב ספק, דשמא לא היה לו להשהותו בפיו. שיהו בעצמו - בעל הכלב פטור, דכל המשנה ובא אחר ושניה בו פטור.
- בעטה מהלכת ברבוצה ברה"י; לר"ל - פטור, דכל המשנה ובא אחר ושניה בו פטור.
- לרבא - חייב, דמטעם 'כל המשנה' יש לה רשות להלך עליה ולא לבעוט.

כה

- דיו דאורייתא, דכתי' במרים שתסגר ז' ימים, אע"ג שאם "אביה ירק ירק כפניה הלא תכלם שבעת ימים" וק"ו לשכינה י"ד יום, לר"ת - שהאב נותן בו ה' דברים והקב"ה נותן בו י'.
- וי"מ - דנקט י"ד יום כנגד ב' הסגרות דאין הסגר פחות מז'.
- היכא דמיפרך ק"ו; לרבנן - אמרינן דיו, דשבעה דשכינה כתיבי דכתי' "תסגר שבעת ימים".
- לר"ט - לא אמרינן דיו, ויתורא ד"תסגר" אתא דאפי' בעלמא דרשי' דיו ולא רק כאן משום כבודו של משה.
- קרי בזב; לר' אליעזר - מטמא במגע ולא במשא, וכקרי של אדם טהור.
- לר' יהושע - מטמא אף במשא, דא"א בלא צחצוחי זיבה.
- למתני' דכלים - מטמא אף במשא, ק"ו מרוקו שטהור בטהור וטמא בזב.
- תוס': למתני' דנזיר - מטמא אף במשא, ודוקא קרוב לראיית זיבה מעת לעת או יומו.
- תוס': למתני' דכלים, לא אמרינן דיו שמשא (קרי בזב) לא יטמא אדם לטמא בגדים, שלא מצינו כזה דבר וא"א לחצאיין, משא"כ נ"ש ומגופו דהוי ב' דברים.
- ולא אמרינן דיו לאפוקי משא ואהני דיו למגע לטמא אדם לטמא בגדים, שלא מצינו דבר שמגעו מטמא אדם לטמא כלים ואינו מטמא במשא.
- ולא אמרינן דיו שמגעו לא יטמא אדם לחודיה ולא לטמא בגדים כדאשכחן במרכב, דמשא דלא כתי' כלל ילפי' בק"ו וכ"ש מגע דכתי' ביה.
- מפץ בשרין - נטמא בק"ו מזב שפכין קטנים טהורים בו וטמאים בשרין.
- מפץ במת - ילפי' משרץ בגז"ש ד"בגד ועור" דכתי' בתרווייהו. והוי מופנה מב' צדדים. וטמא טומאת שבעה, או כמ"ד דון מינה (משרץ) ואוקי באתרא (דמת).
- או מדכתי' "וכבסתם בגדיכם ביום השביעי" כל טומאות מת לא יהיו פחותין מז'.
- תוס': וה"מ במפץ (מהצלת) של עץ שיש לו טהרה במקוה, אבל מפץ של שיפה ושל גמי לא, דכיון שאין לו טהרה במקוה אין נעשה אב הטומאה ואינו טמא שבעה.

- תוס': פכין קטנים - לא נטמאין בהיסט, דכל שאינו בכלל מגע (שפיהם צד) אינו בכלל היסט. ובעי' ראוי לנגיעת בשר ולא שיער, דשיער נפק"ל מבשר הזב. כלי המוקף צ"פ - נטמא בהיסט, דבא לכלל מגע דסתמו עומד להפתח.

כו

- לא ילפי' בהו ק"ו זה מזה, דאיכא קרא; שן ורגל פטור ברה"ר מנ"ש - דכתי' "ובער בשדה אחר" ולא ברה"ר. שן ורגל פטור ברה"ר מח"נ - דכתי' בקרן "וחצו את כספו" ולא כספו של אחר. שן ורגל חייב ברה"י נ"ש - דכתי' "ישלם" תשלומין מעליא. תוס': דהויא שישלם ח"נ מהעלייה (מק"ט), דמ"כספו" יש למעט רק ח"נ מגופו. קרן ברה"ר חייבת ח"נ - מיתורא ד"יחצון" (דכבר כתי' "וחצו את כספו") שאין ח"נ חלוק ברשויות. אדם ההורג פטור מכופר - דכתי' בשור "ככל אשר יושת עליו" עליו ולא על האדם. תוס': ומהאי קרא ממעטינן בוד ואש מכופר. שור פטור מד' דברים - דכתי' "איש כי יתן מום בעמיתו" ולא שור בעמיתו. תוס': מ"עליו" ולא על האדם - ילפי' דלא נהרג ומשלם כופר. מ"לא תקחו כופר לנפש רוצח" - ילפי' דלא תשקול מיניה ממוןא למיפטריה ממייתה. מ"לא יהיה אסון ענוש יענש" - ילפי' שפטור מממון אחר בהדי מיתה. כופר ברגל; לר' טרפון - משלם כופר, וכקרן. וה"ה שמשלם כופר שלם בקרן תמה בחצר הניזק, דס"ל כר"י הגלילי דתם משלם חצי כופר ואיכא ק"ו מרגל. תוס': לרבא לקמן - איכא תנא דפוטרי רגל מכופר, ושאני מקרן דכוונתו להזיק. "פצע תחת פצע" מיותר - דכבר כתי' כי יתן מום באדם כאשר עשה וכו' - ללמד שחייב על צער במקום נזק; לרש"י - דס"ד שחייב צער רק בכוואו בשיפור על ציפורנו וכדו'. לתוס' - ס"ד שחייב צער רק בכוואו על בשרו דניכר רישומו, אבל על ציפורניו דליכא רושם פליגי תנאי בהחובל אם חייב. נפלה אבן מחיקו; לענין נזיקין - חייב, דכתי' "תחת פצע" ולא 'בפצע', לחייב שוגג כמזיד ואונס כרצון. לד' דברים - פטור דבעי' מזיד או קרוב למזיד דומיא ד"כי יריבון אנשים". לענין שבת - פטור, דמלאכת מחשבת אסרה תורה שנתכוין למלאכה וסבור חול. לענין גלות - אם לא הכיר באבן - פטור, ד"בשגגה" (מיותר ותוס') מכלל דה"ל ידיעה. הכיר באבן ושכחה - חייב גלות. לענין עבד - לרבנן - יצא לחירות (אם האבן סימאה את עינו). לרשב"ג - לא יצא לחירות, דכתי' "ושיחתה" עד שיתכון לשחתה. תוס': מודו רבנן דלא יצא לחירות באיכא תרתי; לא נתכוין לעין ולא נתכוין לטובת העבד, וכגון הושיט ידו במעי שפחה וסימא עובר שבמעיה. אבל בחדא יצא לחירות. נתכוין לזרוק ב' זורק ד' - הכל כנ"ל כבנפלה אבן מחיקו, חוץ מלענין גלות; לל"ק ברש"י - חייב גלות, דלא הוי בכלל "וכי יזיד". לל"ב ברש"י - פטור, ד"ואשר לא צדה" פרט לזה שנתכוין לצדד ולזרוק. נתכוין לזרוק ד' זורק ח' - כנ"ל, חוץ מלענין שבת, שחייב אם אמר כל מקום שתמצא תנוח. תוס': איצטריך "בשגגה" לפטור נתכוין להרוג בהמה והרג אדם, אע"ג דהוי בכלל נתכוין לצד זה והלכה לצד אחר או נתכוין לב' זורק ד'; אן דמיירי שהיו בהמה והאדם זה ע"ג זה. אן דמיירי בסבור בהמה ונמצא אדם. זרק כלי מראש הגג והיו תחתיו כרים וכסתות וקדם וסילקן - פטור; לרש"י - דהוי גרמא (וכן לר"י). לר"י"ף - דהוי גרמי.

כז

- זרק תינוק מראש הגג ובא אחר וקיבלו בסייף; לרבנן - פטורים ממיתה, דבעי שיכה כל נפש.
- לר"י בן בתירא - האחרון חייב, דקירב מיתתו.
- בא שור וקיבלו בקרניו; לרבנן - פטור, דכופר דמי ניוק והכא אין לו דמים.
- לר' ישמעאל בן ר' יוחנן בן ברוקא - חייב בכופר, דכופר דמי מזיק.
- נפל מראש הגג ונתקע באשה; בבושת - פטור, אא"כ נתהפך והתכוין ליפול על האדם, דבעי שיתכוין להזיק ואע"פ שלא נתכוין לבייש.
- בג' דברים - חייב רק אם נפל ברוח מצויה, דהוי קרוב למזיד.
- ביבמתו - לא קנה, דיבמה נקנית בשוגג רק כשנתכוין לשום ביאה.
- גופו - הניח על לבו גחלת ומת - פטור, דה"ל לסלקה. ועבדו כגופו, לרש"י - שהיה לעבד לסלקה.
- לתוס' - בכפות, והיה לאדון לסלקה.
- ממונו - אפי' אמר לו קרע את כסותי - חייב, אא"כ א"ל קרע ע"מ לפטור. ושוורו כממונו.

פרק שלישי - הזמניה

- פתח בכד (קטנה) וסיים בחבית (גדולה), לומר שאפי' שרובא קרו לחביתא חביתא, יכול המוכר לתת לו כד, דאין הולכין בממון אחר הרוב אלא אזלינן בתר המוחזק דהממע"ה.
- לרש"י - וכן במוכר שור ונמצא נגחן, אע"ג דרובא אחרישה, יכול לומר לו לשחיטה מכרתיו לך.
- לתוס' - אפי' רב דאזיל בתר רובא ובנמצא נגחן הוי מקח טעות, הכא מודה;
- לתי"א - דיכול המוחזק לומר קים לי בנפשאי שאני מן המיעוט. והדמים אינן מודיעים; ואו כי קרובים דמי הכר לדמי החבית.
- ואו שמכר לו כדים או חביות שווה מאתיים זוז.
- לתי"ב - דמיירי שהדמים מסייעים למוחזק ולא מסייעים לרוב.
- תוס': גבי דיננים - הולכין בממון אחר הרוב, דחשיב מיעוט דידהו כמי שאינו, וילפי' לה בק"ו מנפשות.
- בשאר רוב - אין הולכין בממון אחר הרוב, דאיכא מיעוט וחזקת ממון נגד רוב, משא"כ בנפשות.
- נתקל בחבית ברה"ר ושברה - פטור;
- לרב - דמיירי בממלא רה"ר כולה חביות. וה"ה בשבר בכוונה.
- לשמאל - מיירי באפילה.
- לר' יוחנן - מיירי בקרן זוית.
- לר' אלעאי - מיירי בכ"מ, דאין דרכן של ב"א להתבונן בדרכים. תוס': משא"כ שור דעיניו למטה.
- ואם היה סמוך לבית הבד - חייב, דכשכית הבד מליאה ממתנין בחוץ ומניחין כליהן ברה"ר ברשות.
- ואם ניוק כששבר החבית - חייב בעל החבית, אא"כ שבר ברצון דהוא אזיק נפשיה.
- תוס': אדם המזיק באונס כעין גניבה פטור, וכגון שנתקל מחמת מכשול, ובנתקל מעצמו פליגי לקמן.
- וכגון אדם ישן שהזיק אחר שבא אצלו אח"כ.
- וכגון הניח אביהם פרה שאולה כסבורים של אביהם היא.
- ובאונס כעין אבידה חייב, וכגון נפל מהגג ברוח שאינה מצויה. והוי כאבידה, דש"ח פטור ברוח שא"מ.
- לבושת של בעיטה ברכובה (ברך) - חייב ג' סלעים; י"מ - לעני שבישראל.
- לר"י - לגדול שבישראל.

כח

- במקום דליכא פסידא; לרב יהודה - לא עביד איניש דינא לנפשיה, אלא יילך אצל הרדיין.
- לרב נחמן - עביד דינא לנפשיה.
- ומודה רב יהודה: א. במקום דאיכא פסידא, וכגון שדולה מבורו, וכגון ממלא רה"ר כולה חביות.
- ב. לאפירושי מאיסורא, וכגון עבדו שחי עם שפחה כנענית ולא רוצה לצאת.

- שמת את שורו ונפל העליון (שבא להורגו) ומת - פטור; לרב יהודה - דמיירי בתם דאיכא פסידא.
- לרב נחמן - אפי' במועד, דעביד דינא לנפשיה.
- ואם דחפו לעליון ומת - חייב, שהיה לו לשומטו. תוס': ואפי' לרב יהודה שבהול להפסיד ממונו.
- היתה עוברת דרך הרבים בשהו ונתן להם בצד;
- הדרך נשאת שלהם - לרב זביד - גזירה שמא יתן להם דרך עקלתון.
- לרב משרשיא - דמיירי בנותן להם דרך עקלתון.
- לרב אשי - כל מן הצד הוי עקלתון, דקרובה לזה ורחוקה לזה.
- ומה שנתן נתן - דמיצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו.
- הניח פאה ונטלו עניים מצד אחר - יכול לחזור ולזכות במה שהניח, ופטור ממעשר;
- לרש"י - דהוי הפקר. ובפרט וכדו' חייב, דכתי' בהו תעזוב יתירא לרבות הפקיר וזכה הוא עצמו.
- לתוס' - לא מטעם הפקר, דלכ"ה בעי' הפקר גם לעשירים, אלא מדכתי' "ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך" יצא זה שיש לו חלק ונחלה אם הוא לוי עני.
- תקלה שלא הפקירה; לרב - משורו למדנו, וחייב בו גם על מיתת אדם ועל כלים (דשבירתן זוהי מיתתן).
- לרש"י - דס"ל דבור ברשותו (הפקיר רשותו ולא הפקיר בורו) פטור.
- לתוס' - אפשר דמחייב, ומ"מ חייב גם מצד שור ונפק"מ לאדם וכלים.
- לשמואל - מבורו למדנו, ופטור בו על אדם וכלים.
- לרש"י - דס"ל דבור ברשותו חייב.
- לתוס' - אפשר דפטור דא"ל תורך ברשותי מאי בעי, משא"כ הכא שזה ברה"ר.
- נתקל במים וניזק בקרקע - לרב - פטור, דבור שחייבה עליו תורה להבלו ולא לחבטו.
- לשמואל - חייב, דלהבלו וכ"ש לחבטו.
- ואם ניטנפו כליו במים - חייב, לרב - דהוי כשור, ומיירי שלא הפקיר מימיו.
- לשמואל - לר"י דמחייב על כלים בבור. וכן פליגי בנתקל ונישוף באבן.
- נתקל בקרקע ונישוף באבן - חייב רק לר' נתן דאמר כי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי.
- נתקל באבן ונישוף בקרקע - תוס': פטור, דקרקע עולם הויקתו. ושמואל דלעיל מיירי שנחבט בקרקע שנתחת המים דדמי לקרקע הבור.
- הפקיר רשותו ובורו; לרש"י - חייב, וכמו חופר בור ברה"ר.
- לתוס' - פטור, דחפר בהיתר ואינו בעל הבור.

כמ

- נשברה כדו ברה"ר; לר' מאיר - חייב תמיד בנזקיה.
- לר' יהודה - חייב רק במתכוין (כדלקמן).
- לרבה - לכו"ע נתקל פושע, ופליגי באנוס שנשאר האוון בידו, דר"מ מחייב דפטור אונס הוי במיתה ולא בנזיקין. תוס': ולר' יהודה לגבי ש"ח הקילו שנתקל פטור.
- לאב"י - פליגי בתרת; בשעת נפילה (או לאחר נפילה ולא היה פנאי לסלק תוס') פליגי אם נתקל פושע, ולאחר נפילה פליגי במפקיר נזקיו לאחר נפילת פשיעה.
- לר' יוחנן - פליגי אם נתקל פושע, וממילא פליגי בהפקיר נזקיו לאחר שנתקל. ובמפקיר לאחר נפילת פשיעה לכו"ע חייב.
- לאב"י, מודו כו"ע דחייב במתכוין לזכות בחרסיה או כשלא הפקיר, דכיון שהם שלו עליו לסלקן.
- ומודו כו"ע דפטור במפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס, וכגון שנפלו ברוח שאינה מצויה ונשברו.
- משכח"ל נתקל בגמלו, כגון שנתקל והיא נתקלה בו.
- למ"ד חייבה תורה בבור ברה"ר, הגביה גלל (זבל בהמה) ברה"ר;
- הגביהו ג' טפחים - חייב בנזק, ודמי למוצא בור וסתמו וחזר וחפרו, דאיסתלק מעשה ראשון.
- הגביהו פחות מג' - פטור, דכבור פתוח דמי ולא נסתם הבור מעולם. ואם התכוין לזכות בגלל - חייב; לרש"י - דהבטה בהפקיר קני בלא הגביהו.
- תוס': א"נ - משום שהגביהו בכליו וקני ליה כליו.
- א"נ - משום שידו קונה לו בפחות מג'.

- עשה גדר מקוצים - חייב לשלם למי שהוזק בה.
- צמצמן לתוך שלו - פטור, ואפי' למ"ד בור ברשותו חייב, דאין דרכן של ב"א להתחכך בכתלים.

ל

- שפך מים ברה"ר ולא הפקירן - לרב - חייב על כלים שניטנפו בהם. ופטור על אדם שהוזק דרקקע עולם הזיקתו, לגי' רש"י - דמיירי בדתמו מיא ונבלעו, אבל כשניזק בטיט שלו חייב.
- לגי' תוס' - מיירי בדלא תמו מיא ועדיין הם צלולים, אבל כשניזק בטיט שלו חייב.
- הצניע קוצים בכותל חבירו ובא בעל הכותל וסתר כותלו לרה"ר וניזוקו בקוצים; בכותל בריא - חייב בעל הכותל, שהיה לו להצניע את הקוצים.
- בכותל רעוע - חייב המצניע. וכן במכסה בורו בדליו של חבירו, ואע"ג שבעל הדלי יכול להודיע לבעל הבור שהוא נוטל את דליו.
- המקלקל ברה"ר ברשות והוזק בו אחר; לתנא קמא - חייב לשלם.
- לר' יהודה - פטור.
- ברשות; כגון בשעת הוצאת זבלים, שמותר להניח ל' יום כדי שיהא נישוף ברגלי העוברים. וה"מ בזבל, אבל בתבן וקש שעדיין לא נעשו זבל, אסור, דמחליקים.
- תוס': וה"מ בדבר שמשביח בחוץ, אבל גלל או קוץ וזכוכית אסור.
- וכגון נר חנוכה שהניח בחוץ, דאיכא רשות מצווה.
- וכגון פותקין ביבותיהן וגורפין מערותיהן בימות הגשמים.
- הניח להשביח ברה"ר (שלא ברשות ותוס'');
- לרשב"ג - כל הקודם בהן זכה, ואפי' בגופן, דקנסו גופן משום שבחן.
- לת"ק - בשבחן זכה, לרב - ובגופן אין מורין כן לכתחילה, אא"כ התרו בו.
- לזעירי - בגופן איכא גזל, דלא קנסו גופן משום שבחן.
- למ"ד דקנסינן גופן משום שבחן, ספק אי קנסינן לאלתר א"ר לכו מייתי שבחא קנסינן.
- שטר עם ריבית - לר"מ - אינו גובה בו אפי' את הקרן, דקנסוהו, דמכתיבה עברי ב"א תשימון".
- לרבנן - גובה את הקרן, ולא קנסו, דקרן הוי בהיתרא. תוס': ואע"פ שהעדים פסולים השטר כשר וגובה ממשעבדי; או דמשמע לאינשי ד"לא תשימון" שייך רק במלוה ולוה וערב.
- או כשיש עדים שהם אנוסים מחמת נפשות.
- תוס': שטר מוקדם - לר"מ קנסו שיפסיד את השטר, ולא מפסיד את ההלוואה, שהיה עבירה בשטר ולא בהלוואה, משא"כ בריבית שקנסו אפי' בהוראה ועדות אחרת.
- תוס': « והלכה כרבנן, דהלכה כר"מ בגזירותיו ולא בקנסותיו.

לא

- קדרין שהיו מהלכין זה אח"ז ונתקל שני בראשון - ראשון חייב בא' מהאופנים הבאים:
 - א. בנתקל הראשון מעצמו, וכר"מ דנתקל פושע.
 - ב. בנתקל לרבנן, לר' יוחנן - דמיירי ששהה כדי לעמוד ולא עמד. אבל בעמד לכתף פטור.
 - ג. כשעמד לפוש, דמשונה הוא ואין רה"ר עשויה לכך. ואם הזהיר אותו - תמיד פטור.
- תוס': בעמד ראשון - מיירי דרמי כשלדא (כנבילה, לכל רוחב הדרך), דאל"כ הו"ל לאסוקי אדעתיה שיעמוד. ולר' יוחנן בלכתף פטור, דאורחיה לכתף כשילדא וניכר אם עומד לפוש או לכתף.
- בנפל ראשון - חייב אפי' בלא כשילדא, דכשנפל אין רואהו ולא הו"ל לסגויי באידך גיסא (תוס' לב.).
- נתקל הראשון; ראשון - גופו הוי אדם המזיק וממונו הוי בור (למ"ד נתקל פושע).
- שני - גופו הוי אדם המזיק שהיה לו לעמוד, ואממונו פטור ואפי' ששהה בכדי לעמוד, דהוי מפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס.
- לגי' רש"י - ולס"ד גופו של שני הוי בור.
- לגי' ר"ח - לס"ד גופו של ראשון וגופו של שני הוי בור.

- נפלו שני ושליושי מחמת ראשון - חייב בנזקי כולם.
לרב פפא - וכגון שמילא את כל הרוחב הדרך כשילדא.
לרב זביד - כחוטרא דסמיותא (מקל של סומין). תוס': והוי באלכסון, אבל בכשילדא פטור בנזקי שליושי
 שהיה לו ליהזר כשראה שהשני נפל.

לב

- זה בא בחביתו וזה בקורתו - פטור על שבירת החבית, דשניהם שווים בשבירתה.
 הזיק את אשתו בתשמיש - נפשט שחייב, דאיהו קעביד מעשה. ולעונשין גם האשה חייבת, דכתי'
 "ונכרתו הנפשות העושות", דלשניהם יש הנאה.
- הוזקה מהלכת ברבוצה - פטורה, דאיבעי לה לסגויי באיך גיסא. בעטה בה הרבוצה - חייבת.
 עמד בעל הקורה - חייב בנזקי בעל החבית שנתקל בו, דמיירי כשילדא.
 עמד בעל החבית - פטור בעל הקורה. תוס': וגם כאן מיירי שהקורה כשילדא, דבכשילדא תמיד
 העומד פושע דהאחרון אינו מעיין בזה שלפניו, ובלא כשילדא תמיד האחרון
 פושע שהיה לו ללכת בתחילת הילוכו באיך גיסא.
- אחד רץ ואחד מהלך, ברה"ר (או ברשות שאינה של שניהם ותוס');
לת"ק - פטורים אם הוזקו זב"ז. אא"כ אותו שרץ נשא קורה על כתיפו (תוס').
 « לאיס - רץ חייב, אא"כ רץ בער"ש ביה"ש.
 ווא"כ שניהם רצים.
- וה"מ בהוזקו זב"ז שכ"א גרם לעצמו חבלה, אבל בהזיקו חייבים (תוס', ורש"י מה:).
 הנכנס לחנותו של נגר ונתזה בקעת וטפחה על פניו ומת;
 נכנס ברשות - י"א דפטור מגלות, דהוי קרוב למזיד. תוס': וה"מ בשאל רשות ליכנס לפי שעה דיודע
 שיכנס לאלתר, אבל ביש לו דרך בתוכו חייב.
- וי"א דחייב (דמחייב בגלות בקרוב למזיד ותוס'). ואם היה תלמידו וא"ל לצאת, פטור, דכסבור
 יצא משום אימתא דרביה.
- שלא ברשות - לכו"ע פטור מגלות (ואפי" שראהו), דאינו דומה ליער שנכנס ברשות. תוס': וברשות וא"ל
 לצאת (ואינו תלמיד) דמי טפי ליער, דשמא לא יצא כיון שקיבל רשות.
- קרוב למזיד: א. שליח ב"ד שהוסיף במלקות יותר ממה שאמדו ומת, אא"כ הדיין טעה במנין דהוי שוגג.
 ב. זרק אבן לרה"ר והרג, אא"כ סתר את כותלו ביום לאשפה שעשויה ליפנות בלילה ולא
 ביום, דהוי שוגג דאיכא דמיקרי ויתייב ביום.
- נגר בד' דברים; י"א דחייב רק אם נכנס ברשות. שלא ברשות; לרש"י - חייב בנזק, דמיירי שראהו נכנס.
לתוס' - פטור מנזק, דמיירי שלא ראהו.
וי"א דחייב אפי' שלא ברשות, לרש"י - דכיון שראהו איבעי ליה לעיוני.
לתוס' - כיון ששאל ממנו רשות איבעי ליה לעיוני.
- וי"א דחייב אפי' יצתה אבן מידו ואח"כ הוציא הלה את ראשו מהחלון. וכ"ש לעיל.

לג

- בא לתבוע שכרו מבעה"ב ונגחו שורו של בעה"ב ומת - ומיירי בגבאר דשכיח ולא שכיח וקרי אבבא
 וא"ל איין; לת"ק - פטור מכופר, דאין קום אדוכתך משמע, כיון דשכיח.
- לאחרים - חייב כופר, דאין עול תא משמע, כיון דלא שכיח.
- תם באדם; לרבנן - משלם ח"ג מגופו, דכתי' ביה "כמשפט הזה יעשה לו" כמשפט שור בשור.
לר"ע - נ"ש, ד"כמשפט הזה" כתחתון (מועד) ולא כעליון (תם), ומגופו, דכתי' "יעשה לו".
 ולא משלם ד' דברים; לרבנן - צער מדכתי' "איש... בעמיתו" ולא שור בעמיתו, וריפוי ושבת (דחסריה ממונא)
 ילפי' מ"הזה". תוס': ולא ילפי' מכמשפט שור בשור, דבשור לא שייך ד'
 דברים, דצער ובושת ליכא וריפוי ושבת הוי בכלל נזק דשמוהו לפי מה
 שיכול למוכרו מיד.
- לר"ע - כולהו ילפי' מאיש בעמיתו ולא שור בעמיתו.

- תם משלם מגופו; לר' ישמעאל - ויושם השור בב"ד, ד"ומכרו את השור החי... " לב"ד קמזהר רחמנא.
- לר' עקיבא - יוחלט ונעשים בו שותפים, דלניזק ומזיק קמזהר רחמנא.
- ואיכא בינייהו: א. הקדישו ניזק, לר' ישמעאל - אינו קדוש. תוס': ואפי' למ"ד למפרע הוא גובה, דלא גבה לבסוף. ואם גבה לבסוף, קדוש גופו ולא השבח.
- לר' עקיבא - קדוש.
- ב. מכרו ניזק, לר' ישמעאל - אינו מכור.
- לר' עקיבא - מכור.
- ג. מכרו מזיק, לר' ישמעאל - מכור לרידיא (חרישה), ולא לגופו דמשעובד לניזק.
- לר' עקיבא - אינו מכור כלל.
- תוס': ד. שיבח או כיחש מזיק, וכדלקמן בדף לד.
- וה"מ קודם שעמד בדין, אבל לאחר שעמד בדין לכו"ע אינו מכור ואינו קדוש כלל (אם המזיק מכר או הקדיש).
- לר"ע, הקדישו מזיק - פודהו בדבר מועט, דקדוש מדר' אבהו שלא יאמרו הקדש יוצא לחולין בלא פדיון. תוס': וכן לר' ישמעאל, דמיירי בקדושת דמים דאינה מפקעת מידי שיעבוד; וכגון שהוא בעל מום.
- וכגון שהקדישו לכו"ה.
- ולר"ת דכל קדושת מטלטלין מפקעת שיעבוד ואפי' קדושת דמים, הכא אלמוה רבנן לשיעבודא דניזק.
- עשה עבדו אפותיקי ומכרו - ב"ח גובה הימנו, דאית ליה קלא. וה"ה בשורו שנגח ומכרו, דלר' ישמעאל הוי כעשאו אפותיקי לניזק.
- עשה שורו אפותיקי ומכרו - אין ב"ח גובה הימנו, דלית ליה קלא.
- תוס': מודה ר"ע בהזימו ואמרו שנגח קודם, שהוזממים ישלמו אע"ג שבזמן שהעידו כבר נגח וקם ברשות הניזק, דכל זמן שלא נתגלה הדבר חשיב לאו בר תשלומין.
- המזיק שיעבורו של חבירו - פטור (ובגיטין איכא מאן דמחייב ותוס'');
- וכגון שור תם שמזיק שחטו (קודם שעמד בדין), דאינו משלם מה שפחתו שחיטה.
- וכגון חופר בורות בקרקע המשועבדת לחבירו.
- וכגון שורף שטרותיו של חבירו.

לד

- ב"ח ראשון קודם לגבות. אחרון שקדם וגבה - פליגי אי מהני. וניזק שגובה מגופו קודם לכלום לכו"ע.
- כיחש השור הניזק - משלם כשעת העמדה בדין, דקרנא דתורך קבירא ביה.
- שיבח השור הניזק - משלם כשעת הניזק, בין בפיטמו בין בשבח ממילא.
- לרש"י ותוס' - והמזיק לא יכול לומר מאי אפסדתיך, דאילו לא הזיקו הוי שבח טפי.
- ויש אומרים - שהניזק אינו יכול לתבוע יותר בטענה דאילו לא אזיקתן הוי שבח טפי.
- כיחש ושיבח המזיק - לר' ישמעאל - נתן כשעת הניזק, דכיחש ושיבח ברשות המזיק.
- לר' עקיבא - כשעת העמדה בדין, דשותפין נינהו. אא"כ פיטמו המזיק, תוס': ושותף הוי כיורד ברשות, שאם השבח יתר על היציאה הניזק מרויח.
- "ומכרו את השור החי וחצו את כספו וגם את המת יחצוין" - פחת שפחתתו מיתה מחצין בחי.
- לר' מאיר - ומיירי בשור שווה מאתים שנגח שור שווה מאתים ואין הנבילה יפה כלום.
- לר' יהודה - מיירי שהנבילה יפה נ' זוז, מיתורא ד"וגם", וחוצים את הנבילה לענין שבחה בלבד.
- ומודה ר' יהודה: א. בפחת נבילה דהוי דניזק, דלא מצינו תם חמור ממועד (חזק מלענין שמירה) ובמועד כתי' "והמת יהיה לו" לניזק.
- ב. בהשביחה הנבילה יותר ממה שהיתה שווה לפני הניזק, דלא מרויח המזיק אלא מפסיד, דכתי' "שלם ישלם" בעלים משלמין ואין בעלים נוטלין.

• חובל ומבעיר בשבת;

לר' אבהו - חייבים, מדאיצטריך קרא למישרי מילה ומדאסר שריפת בת כהן בשבת.

לר' יוחנן - פטורים כשאר מקלקלין, אא"כ חבל וצריך לכלבו או מבעיר וצריך לאפרו.

לרשב"ם - פליגי במחלוקת ר"ש ור' יהודה, דר' יוחנן כר' יהודה דמקלקל בחבורה ובהבערה פטור.

לתוס' - לר' יהודה לכו"ע פטור, ופליגי אליבא דר"ש, דלר' יוחנן מודה ר"ש דבעי' תיקון קצת. ור'

אבהו, או דס"ל דאפי' צריכה לגופה אין צריך.

או דמירי בצריכה לגופה וכגון חובל באיסורי הנאה וסבור שיכול לתת לכלבו.

לה

• תוס': מודה ר' יוחנן דבחבורה והבערה לא בעי' מלאכת מחשבת (לר"ש) ומתעסק חייב, דגמרינן ממילה

והבערת בת כהן, ומ"מ בעי' תיקון קצת דהתם איכא צורך מצווה דחשיב (ר' יוחנן) תיקון קצת.

• שור שהדליק גדיש בשבת חייב ח"ג דהוי משונה, והוא שהדליק פטור דאיכא קלב"מ. ולר' יוחנן דבעי'

צריך לאפרו; לתי"א: הוי שורו דומיא דידיה, ומירי בשור פקח שעלתה נשיכה גבבו והתגלגל באפר.

לרבא: לרש"י - מיירי בא"צ לאפרו ומ"מ פטור ממיתה מאותו טעם ששוגג פטור (כדלקמן).

לתוס' - מיירי בשוגג, והוי הוא דומיא דשורו (ולא שורו דומיא דידיה).

• חזקיה: הוקש מכה אדם למכה בהמה, שמכה בהמה תמיד משלם, והורג אדם תמיד פטור מלשלם;

ואפי' בשוגג - לרש"י - דאע"ג דפטור ממיתה פטור מלשלם על הריגתו.

לתוס' - מיירי בממון אחר בהדי מיתה. והוי לכו"ע.

ואפי' באינו מתכוין - שפטור מדמי הנהרג. תוס': דלא כרבי דמחייב ממון בנתכוין להרוג זה והרג זה.

בדרך עלייה וירידה - לרש"י - פטור מלשלם אפי' שוגג בדרך עלייה, ואע"ג שפטור מגלות.

לתוס' - פטור מלשלם אפי' מזיד בדרך ירידה, ואע"ג שניתנה שגגתו לכפרה.

• נזוק אומר שור גדול הזיק ומזיק אומר קטן הזיק (ואין בנפול ח"ג);

בניזק ברי' לרבנן - הממע"ה.

לסומכוס - יחלוקו. לר' חייא בר אבא - ואפי' בברי וברי, דאיכא ספק לב"ד בלא טענותיהן.

לרבה - בברי וברי מודה סומכוס דהמע"ה, כיון שהנתבע ברי.

בניזק שמא: לכו"ע הממע"ה.

• היכא דהמע"ה; בניזק ברי' פטור אפי' מהקטן, דטענו חטיטין והודה לו בשעורין פטור אף משעורין.

תוס': ופליגי ר"ג ורבנן אם פטור משבועה דבעי' הודאה ממין הטענה.

ואם תפס את השור מהני. תוס': וה"מ כשתובע את הגדול ואת הקטן, אבל

כתבע רק גדול לא מהני תפיסה.

בניזק שמא: חייב בקטן, דכיון שהוא שמא הרי מתרוויהו תבע.

• תוס': לא אמרי' ברי ושמא ברי עדיף היכא שהברי גרוע והשמא טוב, וכגון הכא שהשמא לא ראה נגיחה.

לו

• ב' שוורים תמים של איש אחד שרדפו אחר שור והוזק - שניהם חייבים;

לרבא מפרזיקא - רצה מזה גובה רצה מזה גובה, לרש"י - דאפי' שאבד א' משתלם מהשני.

לתוס' - דמיירי שודאי שניהם הזיקו ביחד.

לרב אחא סבא - אם אבד א' אינו גובה, דהוי כר"ע דשותפין נינהו, דא"ל הבא ראייה ששור זה הזיקך.

לרש"י - ולר' ישמעאל גובה, דזוזי הוא דאסיק ביה.

לתוס' - וכ"ש לר' ישמעאל דאינו גובה, דלר"ע ס"ד דניזק מצי למימר שלך נאבד.

פרק רביעי - שור שנגח ד' וה'

לז

- שור תם שנגח ד' וה' שוורים; לר' ישמעאל - משלם מגופו לראשון, ואם יש בו מותר - לשני, וכן הלאה. לר' עקיבא - מתחייב הניזק בשמירת חלקו ומשתתף בתשלום הנגיחה הבאה. תוס': ומיירי שיש ביד הניזק להביא עדים לאלתר ולזכות, ואפי' שלא עמד בדין.
- תפס ניזק את השור, לר' ישמעאל: חייב בשמירתו דנעשה עליו כש"ש.
- לר' עקיבא: לרש"י - מתחייב בשמירת כל השור כש"ש.
- לתוס' - מתחייב בשמירת חלקו בלבד.
- התוקע לחבירו (י"א הכהו כנגד אוחזו, וי"א תקיעה ממש): משלם ד' דברים. ובושת, לתנא קמא: נותן לו סלע מדינה (שמינית שבצורי). תוס': וה"מ בעני, אבל בעשיר קצת יותר.
- לר"י הגלילי: מנה צורי. תוס': וה"מ בעשיר, אבל בעני קצת פחות.
- "סלע" בכל מקום: בתורה - הוי כסף צורי. של דבריהם - כסף מדינה. תוס': שאר מטבעות: הוי כסף צורי, בין של תורה בין של דבריהם.
- תוס': מתחייב צדקה באמירה, שנא': "בפיך זו צדקה". ודווקא כשכא לעולם, אן באומר חוב זה לכשיבוא לידי אתנהו לצדקה, דמתחייב מטעם נדר.
- תוס': אמר בפני גבאי צדקה ובפני בע"ח לתת חובו לעניים - אינו יכול ללוות את החוב ולהחזיר אחר תחתיו, דזכו בו עניים במעמד שלושתן דהגבאי הוי יד עניים.

לז

- יתומים אין צריכין פרוזבול דאנן יד יתומים, לרש"י - ושטרותיהם כמסורים לב"ד.
- לתוס' - החובות שלהם (אף מלוה ע"פ) כמסורים לב"ד.
- תוס': אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע. ואם אין ללוה קרקע, הקנו לו חכמים קרקע לתקנת היתומים.
- מועד לשבתות (לרש"י - לפי שבטל ממלאכה. לתוס' - לפי שראה אותם במלבושים נאים), בשבת משלם נ"ש, בחול ח"נ. לחזרה - בעי' שיחזור בו ג' ימי שבתות, ואפי' שבת ממלאכה בחול ולא נגח - לא הוי חזרה (תוס').
- לרב זביר - מועד למינו (סתמא) הוי מועד לשאינו מינו, וכן מקטנים לגדולים. וכן מועד לבהמה הוי מועד לאדם, ושמא חזר בו מזה (תוס'). וכן מועד לאדם הוי מועד לבהמה, ואם חזר מבהמה ולא מאדם, לת"ק - הוי חזרה דבהמה חזרה.
- לסומכוס - לא הוי חזרה כלל.
- לרב פפא - בסתמא אינו מועד. ומועד לאדם, לת"ק - אינו מועד לבהמה.
- לסומכוס - מועד לבהמה.
- נמודה רב פפא בנגח שור חמור וגמל, דנעשה מועד לכל (ופליגי ראשונים אי לכל ממש או רק לג' מינים שנגח). תוס': נמודה רב זביר בהיו לפניו מינים הרבה ונגח ג' שוורים דמועד לשוורים בלבד, ואם נגח ג' מינים נעשה מועד לכל.
- ספק: נגח שור שור חמור וגמל, שור בתרא האם הוא בתר שוורים או בתר חמור גמל. ואת"ל דבתר שוורים - משום דהוי בתר קמאי ובתר מינו - עדיין ספק בחמור גמל שור שור ושור, האם שדינן ליה בתר קמאי או בתר מינו.
- נגח ג' פעמים בט"ו לחודש - הוי מועד, דהיום גורם.
- נגח כל כ' יום - בד' נגיחות הוי מועד, שהדילוג גורם את הנגיחה ואין הראשון מן המנין. וכן בנגח יום כן יום לא.
- נגח ביום ט"ו ט"ז וי"ז - לרב - הוי מועד, כיון שהיום גורם.
- לשמואל - אם ישלש בדילוג ויגח בי"ח - יהיה מועד, דהדילוג גורם.
- ראה שור נגח שור לא נגח וכו', לרש"י - אף בזה פליגי רב ושמואל.
- לתוס' - הוי ראשון מן המנין.
- שמע קול שופר ונגח - הוי מועד בג"פ, ולא אמרינן הך שופר קמא סיוטא בעלמא הוא.

- שור הקדש שנגח שור של הדיוט - פטור; לל"ק ברש"י - דבמועד כתי" והועד בבעליו", וכתם כתי" וכי יגוף שור איש".
- לל"ב ברש"י - מרכתי' בתם "רעהו" וכיון שאין תם אין מועד דמועד קאי אתם שלפניו בפס'. שור של הדיוט שנגח שור של הקדש;
- לחכמים - פטור, מ"רעהו".
- לר"ש בן מנסיא - בין תם בין מועד משלם נ"ש, דכתי' "רעהו" בתם, דדוקא ברעהו איכא ח"נ. ולפטור לגמרי לא אתי, דא"כ הו"ל למכתב "רעהו" במועד דהוי רבותא טפי שפטור.

לח

- שור של ישראל שנגח שור של נכרי - פטור.
- שור של נכרי שנגח שור של ישראל - בין תם בין מועד משלם נ"ש,
- לר' אבהו - מרכתי' "עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים" - ראה שלא קיימו שבע מצוות בני נח והתיר ממונן לישראל.
- לר' יוחנן - מרכתי' "הופיע מהר פארן" - מפארן התיר ממונן לישראל.
- נכרי שעוסק בתורה וי"א אף נכרי המקיים שבע מצוות בני נח - מקבל שכר כאינו מצווה ועושה.
- תוס': לרש"י (בסנהדרין): לר"מ ורבנן - עכו"ם קרוין 'אדם' או 'האדם'.
- לרשב"י - עכו"ם אינם קרוין 'אדם' או 'האדם'.
- לר"ת - לכו"ע קרוין 'האדם', ופליגי ב'אדם', אא"כ מזכיר את השם דאז כולל עכו"ם בלשון 'אדם'.
- ווא"כ כתי' "בני אדם", כיון דהוי בני אדם הראשון.
- תוס': אסור ללמד עכו"ם תורה, ד"מגיד דבריו ליעקב". והא דלימדום, אן שהיה בע"כ ע"פ דברי המושל.
- אן שעשו עצמם גרים.
- מואב - אסור לעשות עמם מלחמה, אבל אנגריא (שיעבוד) מותר כיון שנקראו בלשון פריצות.
- עמון - אפי' אנגריא אסור.
- כתמים שנמצאו במקום הפקר, בערי ישראל - טהורים, שלא נחשדו ישראל להפקירן.
- בערי כותים - לר' מאיר - טמאים, דנחשדו להפקירן.
- לחכמים - טהורים.
- שור של ישראל שנגח שור של כותי: פטור, דקנסום כדי שלא יטעמו בהם.
- שור של כותי שנגח שור של ישראל: לחכמים - תם ח"נ ומועד נ"ש.
- לר"מ - בין תם בין מועד משלם נ"ש, דקנסום.
- אע"פ שהנתינים נתגיירו אסורים לבא בקהל; לרש"י - דדוד גזר עליהם.
- לתוס' - מ"לא תתחתן" (דהו מז' אומות), ודוד גזר שיעבוד.
- תוס': כותים, למ"ד גרי אריות - אין להם קנס דאוונס ומפתה.
- למ"ד גרי אמת - יש להם קנס, ואף לרבא (בקידושין) שכותים פסולים כי נתערבו בהם עבד ושפחה, אין הכוונה ששפחה נשאה לעבד ונתערבו בהם, אלא שפחה נשאה לכותי ועל בתם יש קנס - דמוקמינן לה בחזקת אביה שלא היא חוטא נשכר, או שעבד נשא כותית ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר.
- תוס': שפחה - אפי' משומרת - אין לה קנס (ירושלמי).

למ

- תוס': היכא שיש לה קנס מעיקר הדין (כותית), משום שלא יהא חוטא נשכר מוקמינן לה אדינא. וכן בשבויה בת ישראל שכדי שלא יהא חוטא נשכר מוקמינן לה אקדושתה.
- לסומכוס - שור של חש"ו שנגח אין מעמידין אפוטרופוס לתם;
- לרש"י - משום שגבייתו מגופו ואין ב"ד נזקקין לנכסים שאין להם אחריות (מטלטלי).
- לתוס' - כיון דחס רחמנא על התם שלא ישלם נ"ש, לגבי יתמי חסו עלייהו. וכן בשור שהלכו בעליו למדה"י.
- לרבנן - מעמידין אפוטרופוס לתם.

- שור של חש"ו שהוחזק נגחן - מעמידין אפטרופוס;
 ור' יוחנן - משלמים מעליית יתומים, דאי מעליית אפטרופוס ממנעי ולא עבדי, דאינו נחשב לנאמן בשביל מינוי זה שאין זה לתקנת היתומים אלא כדי של זיוק לעולם (תוס').
- לר' יוסי ב"ח - מעליית אפטרופוסין, והם נפרעים מהיתומים לכי גדלי - דאי לא, ממנעי.
 תוס': ולא נשבע שלא עיכב או שלא פשע בשלהם ואפי' אבד להם דבר, דאל"כ - ממנעי, שלעולם צריך לישבע.
- תוס': למ"ד ליעודי גברא' או למ"ד רשות משנה' - לא נעשה מועד עד שיגח ג"פ ברשות אפטרופוס.
 תוס': אין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד, חוץ מהיה חולה או עדי חולים או שהיו מבקשים ללכת למדה"י ושלוהו ולא בא, דמקבלין.
- אין נזקקין לנכסי יתומים, לרש"י - דיתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו.
 לתוס' - במלוה הבאה מחמתם, דיתומים כלא בפני בע"ד דמו.
 במלוה מחמת אביהם ואפי' בשטר מקוים, משום שובר וצוררי.
- לרב אסי - חוץ מכשריבית אוכלת בהם, דנזקקין.
 לר' יוחנן - חוץ מכשיש עליהם שטר שיש בו ריבית.
 וחוץ מכשיש עליהם כתובת אשה דכל זמן שלא יתנו לה כתובתה ניוונת משלהם ומפסדי.
 וחוץ מכששור היתומים הזיק, כדלעיל.
- אפטרופוס שפשע בשל יתמי, להר"ר חיים - לא משלם, אבל נשבע שלא עיכב משלהם כלום.
 לר"י - משלם, אא"כ שורם נגח דפליגי בזה ר' יוחנן ור' יוסי ב"ח.
- לאביי - פליגי ר' יעקב ור' יהודה האם מעמידין אפטרופוס לתם (כפלוגתא דסומכוס ורבנן).
 לרבא - לכו"ע מעמידין, ולא פליגי.
 לרבינא - פליגי האם רשות משנה או לא (כפלוגתא דסומכוס ור' יוסי).

מ

- אפטרופוס אינו משלם כופר, דכופרא כפרה ויתמי לאו בני כפרה.
- כופר, לרבנן - דמי ניזק, מגז"ש 'שיתה' 'שיתה' מדמי ולדות.
 לר' ישמעאל - דמי מזיק, דכתי' 'ונתן פדיון נפשו'.
- שור השותפין שהזיק - כ"א משלם חצי.
 הרג - ספק האם כ"א משלם כופר שלם, דכופר שלם אמר רחמנא ולא חצי כופר כיון דכופרא כפרה, א"כ כ"א משלם חצי כופר, דכופר אחד אמר רחמנא ולא שניים.
- תוס': בשבת, לא יכול אחד להוציא או הוציא אוהו ב' - כ"א חייב חטאת, משום שכ"א מתחייב אודונו כרת.
 ומשום שחטאת הוי לגבוה משא"כ כופר דלחבירו.
- ספק: חייבי כופר, האם אין ממשכנין אותן, דהוי כפרה וחמיר עלייהו והווי כחייבי חטאת ואשם, א"כ ממשכנין (יורשי הניזק) אותן כחייבי ערכין, כיון שלא חמיר עליה משום שצריך לשלם לחבירו ולא לגבוה.
 ומשום שלא חטא אלא ממונו הזיק.
- תוס': למ"ד פלגא נזקא קנסא, כיון דאיעד לאו קנסא הוא.
- שאלו בחזקת תם ונמצא מועד - בעלים ח"נ ושואל ח"נ, והוי מועד או משום דס"ל רשות אינה משנה.
 או משום שבכ"מ שם בעליו עליו.
- השואל משלם ח"נ כי מדובר שהכיר בו שהוא נגחן. ומדובר שקדמו ב"ד ותפסוהו, דאם לא, היה מודה ונפטר או שהיה מבריחו לאגם. תוס': ומתוך זה היה הניזק מתפשר עמו בדבר מועט, דאם הכוונה כפשוטו איך טוען שהיה מבריחו לאגם הרי לר"ע דאמר שותפי נינהו היה גוזל שורו של ניזק.
- הועד בבית שואל והחזירו לבעלים - בעלים משלמים ח"נ, והוי תם או משום דס"ל רשות משנה.
 או משום דא"ל לאו כל כמינך דמייערת ליה לתוראי.

- **לתנא קמא - "קרבן... מן הבהמה" - להוציא את הרובע והנרבע (ע"פ ע"א או ע"פ בעלים, דלא נסקל).** "מן הבקר" - להוציא את הנעבד (שהשתחוה לו). "מן הצאן" - להוציא את המוקצה (שיחדו קרבן לע"ז). "ומן הצאן" - להוציא את הנוגח.
תוס': לר' ישמעאל - כולו נפקל מ"כי משחתם בהם מום בס", דכ"מ שנא' השחתה הוי דבר ערוה וע"ז.
• **רובע - עשה בו אונס כרצון; לרש"י - דנרבע נסקל כרובע.**
• **לתוס' - דרובע באונס (שנתקשה למינו ותקפתו והביאתו עליה) נסקל.**
נוגח - לא עשה בו אונס כרצון, דנוגח באונס אינו נסקל, דכתי' "כי יגח" ולא שיגחיהו.

מזא

- **"רובע אינו משלם את הכופר": לראב"י - כשע"י הרביעה ב"ד הרגו את האשה.**
לרבא - כשע"י הרביעה עצמה נהרגה האשה, והאי תנא ס"ל שאין כופר בשן ורגל.
- תוס': תחילת ביאה באונס וסופה כרצון - מותר, אבל אם קפץ שור לרבעה ויכולה היתה להשטמ ונתרצתה - הוי תחילת ביאה כרצון ונהרגת (ע"פ תור"פ).
- שור שהרג אדם - חייב סקילה. ומשכחת לה מועד;
או שאמדוהו לג' ב"א. ונדחה, דאומדנא לאו כלום הוא.
או שסיכן ג' ב"א.
או שהרג ג' בהמות. ונדחה, דמועד לבהמה אינו מועד לאדם.
או שהרג ג' עובדי כוכבים. ונדחה, דמועד לעכו"ם אינו מועד לישראל.
או שהרג ג' ב"א טרפה. ונדחה, דמועד לטרפה אינו מועד לשלם.
או בדקטל, וערק לאגמא אחרי שהעידו בו.
- **או שהזומו זוממי זוממין, ולמ"ד ליעודי גברא, כגון שאמרו המזימים שהבעלים ראה כל נגיחותיו.**
או שהעדים מכירין בעל השור ואין מכירין את השור, דא"ל איבעי לך לנטורי כולי בקרך.
- שור הנסקל אסור באכילה ובהנאה אפי' ששחטו לאחר שנגמר דינו, ואפי' עורו אסור בהנאה;
אכילה - דכתי' "לא יאכל". ובלא נשחט לא איצטרך, דנבילה אסורה באכילה.
הנאה - דכ"מ שכתוב "לא יאכל" משמע גם איסור הנאה, דנבילה פירט להתיר. ואתא אפי' לשחטו, משום דבלא שחטו סגי למכתב 'לא יהנה', דבאכילה אסור כשאר נבילה.
ומשום דכתי' "לא יאכל את בשרו" אע"ג דשחטיה כעין בשר.
עורו - לתנא א' - דכתי' "בעל השור נקי". ו"את" לא דריש.
לתנא ב' - דכתי' "את בשרו" את הטפל לבשרו. ו"נקי" לנקי מחצי כופר או מדמי ולדות.
- לר' עקיבא, "את ה' אלוקיך תירא" - לרבות ת"ח. תוס': ומיירי ברבו מובהק או רב מופלג, דשאר ת"ח מרבינן מ"מפני שיבה תקום".

- כתי' בתם "בעל השור נקי";

י"א - נקי מהנאת עורו (שמעון העמסוני או נחמיה העמסוני).

לר"א - נקי מחצי כופר. ומיירי שאין השור בסקילה; כגון שהמית ע"פ ע"א או ע"פ הבעלים.

וכגון מתכרין להרוג בהמה והרג אדם וכדו'.

לריה"ג - נקי מדמי ולדות (ואפי' מועד). וחייב בחצי כופר (תוס').

לר"ע - נקי מדמי עבד (קנס, וי"א אפי' דמים | תוס'). ואע"ג שחייב מיתה, מ"מ ס"ד שישלם מהעלייה הואיל ועבד חמור מכן חורין, שאפי' שווה סלע נותן שלושים.

• תוס': ר"א לא דריש נקי מדמי ולדות או נקי מדמי עבד;

לתי' א' - דפטור מדמי ולדות מדכתי' "כי ינצו אנשים" ולא שוורים, ופטור מל' של עבד דאין

השור בסקילה. ולא איצטרך נקי לפטור מדמי עבד ממש;

או דמכיון שבכוונה אין קנס פשיטא שאין גם בלא כוונה.

או דאין סברא להעמיד פטור דנקי על חיוב שלא כתוב בפרשה בהדיא.

לתי' ב' - דפשטיה דקרא מיירי בכופר, דכתי' בפסוק שאחריו כופר דמועד.

- הודה ששורו הרג - איו השור בסקילה; לרש"י ברף מג- דכמיתת בעלים כך מיתת השור.
לרש"י בזבחים- דמודה בקנס פטור.
לתוספות- דאדם קרוב אצל ממונו.

מב

- "כי ינצו אנשים"; לר"ע- אנשים חייבים בדמי ולדות, אבל שוורים פטורים.
לריה"ג- פטור מדמי ולדות מדכתי' "נקי", אבל מ"אנשים" לחוד הו"א דחייב;
לאביי ורבא- דאנשים אם יש אסון לא ישלמו דמי ולדות משא"כ שוורים.
לרב אדא ב"א- דאנשים שנתכוונו לאשה עצמה לא ישלמו דמי ולדות משא"כ שוורים.
לרש"י- רב אדא סבר כר"ש דנתכוין להרוג את זה והרג את זה חייב ממון, וא"כ אפי' יש אסון ישלמו.
לתוס' - לרב אדא שור פטור אפי' נתכוין לאשה, דרבי מחלק באנשים בין מתכוין שאינו ולא מצינו שרבנן פליגי עליה לענין דמי ולדות. ולאביי ורבא פטור רק בלא מתכוין, דבהכי מיירי באנשים וע"ז קאי נקי, ואפי' לרבי, דגלי קרא רק לדמי הנהרג ולא לדמי ולדות.
- תוס': שור פטור מד' דברים; בושת - מדכתי' גבי בושת "כי ינצו אנשים יחדו".
צער - מאיש בעמיתו ולא שור בעמיתו.
ריפוי ושבת - לרבנן- מ"כמשפט הזה" כדעיל דף לג.
לר"ע- מאיש בעמיתו ולא שור בעמיתו.
ולא ממעטינן מ"וכי יריבון אנשים" דכתי' גבי ריפוי ושבת, דקים ליה לגמ' דאתא לדרשא אחרינא.
- שור תם שהרג בכוונה אדם או עבד - פטור, דאינו יכול לשלם מגופו ואפי' קדם בעליו ושחטו קודם גמר דין, דשור בר קטלא הוא.
- תשלום כופר - הוי ראוי ואין הבעל יורש כופר אשתו, מיתורא ד"והמית איש או אשה" מה איש נזקיו ליורשיו אף אשה ליורשיה. תוס': ולא ילפי' לשאר ראוי, דכופר הוי ראוי לעולם.
שאר ראוי - דרש"י בב"ב מקרא דאין הבעל נוטל. ואיצטריך קרא לכופר ולא ילפי' משאר ראוי;
לרש"י- דס"ד דכיון שאמדהו למיתה ישלם מחיים.
לתוס'- דמחיים נעשה החבלה.